

Transcriptie interview de heer J.W. Rijsbergen 4-1-2018

TIJDSDUIDING INTERVIEW/INHOUDSOPGAVE

0.25 Beroep vader

1.01 Het grote gezin

2.09 Verder over de jeugd

2.45 Slechte ogen

3.10 Links schrijven

5.04 Vriendjes

5.50 Katholiek en Christelijk

7.10 Voetballen

7.50 Vissen in de Rijn en Schiekade

9.25 Kattekwaad

10.02 Herinneringen aan de oorlog

12.30 Razzia's

13.30 Bombardementen

14.30 Vliegtuig neergestort

15.05 Eten halen in de oorlog

16.00 Uitzending kinderen naar de Achterhoek

18.13 Naar familie in Heemstede

19.00 Schurft

21.50 Melkverkoop op bijna 15-jarige leeftijd

23.10 Melk van de bon af

24.19 's Avonds naar school

26.19 Bezorging van de melk

29.30 Voor zich zelf begonnen met de Mechanische Hond

33.00 Financiering van de eerste Melkwijk in Den Haag

33.44 Melkzaak te koop op de Hogewoerd

34.00 Verkering

35.00 1960 over de melkzaak annex kruidenierszaak

36.35 Vrije zaterdag en de koelkast

37.30 Gestopt met de zaak

38.52 Over de melkfabriek van de vader en Menken

41.29 Menken gaat voor zichzelf beginnen

42.15 Stukje jeugd. Lang thuis gebleven. Overlijden moeder

43.48 Sollicitaties

46.07 Werk na sluiting winkel Hogewoerd

49.05 Overgrootvader ook in de zuivel

50.30 Opa begon in de Kraaierstraat met een melkhandel

51.40 Met de VUT

52.21 Barbekeer bij Tafeltennisvereniging Docos

53.05 Met 65 jaar bij LUBA begonnen met kleine karweitjes

55.00 Afscheid van LUBA na 19 jaar

57.52 Over de naam Rijsbergen

59.15 Lening voorvader

1.01.15 Volkstelling 1947 naam Rijsbergen

1.01.50 Hobby's: Tafeltennis, Blauwe tram en Leiden, en veel fietstochten gemaakt, alleen

1.07.35 Nadeel van de oorlog i.v.m. opleidingen

1.07.57 Over de kinderen en kleinkinderen

G: Ik heet Johannes Wilhelmus Rijsbergen, geboren in het jaar 1933. Ik ben geboren op de Rijn en Schiekade 86 in Leiden, waar ik mijn jeugd heb doorgebracht, tot mijn trouwen aan toe. Wat wilt u daar nog meer van weten?

I-1: Wat het beroep van uw vader was?

G: Mijn vader had eerst een melkfabriek en met de oorlog was dat weggesaneerd. Van de Duitsers moesten er alleen maar grote bedrijven zijn. Hij kon toen niet met die eisen mee en is ermee gestopt. Toen is hij in de kleinhandel in melk doorgegaan.

I-1: Hoeveel kinderen waren er thuis?

G: Er waren van mijn moeder elf kinderen, waar ik de 6e van was. Ik had er vijf onder mij en vijf boven mij. Naderhand is mijn vader nog weer hertrouwd en is er nog een halfzusje bijgekomen.

I-1: Hoe heeft u dat ervaren, dat grote gezin?

G: Je weet niet beter. Het is dus wel zo, dat toen ik ging trouwen, toen wist ik zeker dat ik zelf niet zo'n groot gezin wilde hebben.

I-1: En, waarom niet?

G: Omdat je nooit iets van jezelf hebt in een groot gezin: geen ruimte heb je voor jezelf, geen speelgoed voor jezelf. Je moet altijd alles delen. Ik wil wel delen, maar niet altijd.

I-1: Hoe was uw jeugd behalve dan dat delen?

G: We hebben best wel, het waren natuurlijk de oorlogsjaren, naar omstandigheden heb ik wel een leuke jeugd gehad. Alleen, er zitten natuurlijk altijd een paar mindere dingen tussen. Ik zat bijvoorbeeld op de kleuterschool en dan moest je kralen rijgen. Ik was toen al, maar dat wist niemand, slechtziend, slechte ogen had ik. En dan moest je zo'n koordje, er zat echt geen speld aan of wat ook, in dat gaatje zien te krijgen. Een ander had er al vijf op het touwtje en had ik er een op dat touwtje. Daar wordt je niet slimmer van, tenminste, je zelfvertrouwen voedt dat niet natuurlijk. Toen zat ik in de eerste klas en ik ben links, dan wil je links gaan schrijven, maar dat ging vroeger niet door. Ik zie nog de juffrouw, ik weet nog de hoogte in de klas waar ik zat, die rukt dat potloodje uit mijn handen en stopt dat van mijn linker- in mijn rechterhand. Vandaar ben ik rechts gaan schrijven. Terwijl ik links ben.

I-1: Ja, dat was in die tijd.

G: Dat was zo, daar had je niets over te vertellen. Je moest rechts schrijven. Dat schrijven ging niet zo geweldig en dat rijgen ook niet. En dan krijg je gauw de stempel dat je onhandig bent.

I-1: Wanneer werd geconstateerd dat U slechtziend was?

G: Toen zat ik al in de 4e klas. Ik zat in de 3e klas en toen kwam er op mijn rapport te staan: Hans zit altijd te slapen in de klas. Maar ik zat natuurlijk met mijn ogen te knippen om maar wat te zien. En toen kwam ik met dat rapport thuis en mijn moeder ziet dat en ze pakt een schaar en ze knipt het zo...

I-1: Dus, uw moeder stond wel achter u?

G: Ja. Maar toen kwamen ze er vrij snel achter dat ik een bril nodig had.

I-1: Dat heeft een hele wereld van verschil gemaakt, denk ik. Had u vriendjes tijdens uw jeugd en wat deed u dan met hen?

G: Wij hadden een clubje van zes jongens. Er waren drie jongens die christelijk waren en wij natuurlijk, mijn broer en ik, en nog een jongen, die katholiek was.

We hebben ook na ons trouwen altijd goed contact gehad met elkaar; ik kom hen nog regelmatig tegen bij de tafeltennisclub. Wij zijn eigenlijk altijd vrienden gebleven.

Vooraf voetballen. Achter de Rijn en Schiekade was een stukje land. Daar mochten we eigenlijk niet voetballen, maar we deden het wel. Wat we ook wel deden, dat was vissen. Wij hielden hele competities. Wie er de meeste vissen ving. Toen wij ouder waren visten wij 's-avonds ook op aal. Toen was de Rijn en Schiekade nog een doorgaande waterweg. Die is later gedempt en daarna weer opengegraven.

I-1: Haalde u ook kattekwaad uit?

G: Daar moesten we heel voorzichtig mee zijn. Want het waren allemaal klanten op de Rijn en Schiekade. Dus er gebeurde wel eens wat. De eerste waar ze naar toe gingen was naar mijn ouders, want die jongen van de melkboer was er bij.

I-1: Die kenden ze?

G: Ja, die kenden ze, dus daar moest je heel voorzichtig mee zijn. Ik ben op mijn 14e jaar bij mijn vader in de zaak gekomen. Waren we ook eens een keer aan het voetballen, maar dat was meteen aan de achterkant van die tuinen van de Rijn en Schiekade. Er waren er een paar, die waren over de sloot gesprongen en die waren ergens appeltjes aan het pikken. En toen kwam die mevrouw aanlopen, want die had het in de gaten. Zij vlogen natuurlijk meteen weg, maar op dat moment liep ik met een paar vrienden nog langs haar. Ze heeft mij achteraf nooit herkend. Want de volgende dag moest ik met melk aan de deur komen. Ik dacht, jeetje, maar er gebeurde niets.

Wat kattekwaad aangaande, dat viel wel mee.

I-1: Want u was bang dat uw vader klanten zou verliezen?

G: Dat zou zo maar kunnen, want je moest er rekening mee houden.

I-1: U was zeven toen de oorlog uitbrak. Wat zijn uw herinneringen daar aan?

G: Dat die Duitsers binnenkwamen. De eerste herinnering die ik heb, is dat ik met mijn vader en nog een paar mensen achter in de tuin stond en dat er vliegtuigen over kwamen. Dat mijn vader of de buurman zei: "O, dat zijn de Engelsen, die komen ons helpen". Maar, dat waren ze niet natuurlijk. Het waren Duitsers en ze vlogen af en aan naar Valkenburg, want daar is erg gevochten. En ook toen die Duitsers echt binnentrokken, allemaal gemotoriseerd en zo. Ze kwamen echt binnen om te laten zien: dit is het Duitse leger.

I-1: Vond u dat eng of spannend?

G: Spannend, want als je van die leeftijd bent... De enige keer dat ik echt spanning gevoeld heb, dat is geweest, toen was het inmiddels al 1944, toen waren er razzia's. Boven was het allemaal afgeschoten. Want het dak was zo, en de kamers waren zo, dus er was een ruimte achter en voor nood hadden ze daar een matras liggen. De buurman en mijn oudste broer, want die was ook van die leeftijd dat hij opgepakt zou kunnen worden, die zijn er achter gekropen. Toen was ik echt bang. Toen kon ik ook niet slapen ook. Er kan zomaar wat gebeuren. Er is niks gebeurd gelukkig.

I-1: Ze zijn niet binnen geweest?

G: Nee.

I-1: Heeft U nog meer herinneringen aan de oorlog? Het bombardement bij het station was ook wel redelijk dichtbij.

G: Zelfs is er een bombardement op de Rijn en Schiekade geweest. Er zijn wat huizen weggebombardeerd. Een stuk of vier aan het begin van de Rijn en Schiekade.

En ik weet nog goed, dan ging het lucht alarm af; ik ben met een vriendje op de trap gaan zitten. Bij de achterdeur; daar zat je het veiligst. Daar zaten we met zijn tweeën. Wij zagen zo die bommen vallen. Naderhand bleek dat ze 400 meter van huis gevallen zijn.

Wat ik ook gezien heb, dat was al eerder. Toen is er een vliegtuig in de tuin van het St. Elizabethziekenhuis terecht gekomen. Die heb ik ook zo dwarrelend zien overkomen en echt naar beneden zien gaan. Bleek naderhand dat die in de tuin van het ziekenhuis terecht gekomen was.

I-1: Was dat een Engels of een Duits vliegtuig?

G: Ik dacht een Engels toestel, maar weet ik ook niet helemaal zeker, nu u er naar vraagt.[Duitse jager, neergestort 24-10-1943] Wat ik mij ook heel goed kan herinneren. Mijn vader is (een groot gezin) een paar keer naar Noord-Holland geweest om aardappelen te halen. Twee keer. En een keer is hij met een buurman helemaal naar de Achterhoek van Gelderland geweest. Hij heeft daar aardappelen, tarwe, gehaald en nog een paar lappen spek.

I-1: Dus u hebt geen honger gehad?

G: We hebben niet echt honger gehad. Wel was het eten eenzijdig. Ik was wel een knaapje wat niet Hollands welvaren was. Op een bepaald moment werd ik door de huisdokter gestuurd naar een keuring voor het uitzenden van kinderen. Ik kon niet alleen; ik was 7 of 8 jaar. Dus ging mijn zusje mee; die was elf jaar. Die werd meteen ook gekeurd. Toen werd zij uitgezonden en ik niet. Ik denk dat het te maken had dat ze een bepaalde leeftijd wilden.

I-1: Waar werd ze naartoe gestuurd?

G: Naar de Achterhoek van Gelderland. Want naderhand had mijn vader die adressen daar, waar hij naartoe kon.

I-1: Kwam ze in een gezin terecht?

G: Bij een boer kwam ze terecht. Dat was dan echt zo'n boer zoals een boer was, daar hadden ze in de kamer een laagje zand liggen. Dat werd dan helemaal mooi vlak gemaakt.

I-1: En hoelang is ze daar geweest?

G: Dat weet ik niet. Ze is meerdere malen geweest. Ik denk dat het was zolang de vakantie duurde.

I-1: Hoe vond ze het om daar naartoe te gaan?

G: Zij vond het prachtig. Ook omdat een vriendinnetje van haar, die tien huizen verder bij ons vandaan woonde, ging ook. Dus waren ze met zijn tweeën. Niet bij hetzelfde gezin, maar wel in de buurt; in Zieuwent was dat. Dichtbij Lichtenvoorde. Een klein gehucht was dat.

I-1: U vond het jammer dat u niet uitgekozen was?

G: Nee. Als compensatie ben ik naar een oom en tante in Heemstede gegaan. Die hadden een grote slagerij. Want mijn moeder was een slagersdochter. Maar toen, er gebeurde weer wat, wat niet zo leuk was. Ze hadden een dienstbode, die ging met Duitsers om en die had schurft opgelopen. Ik had een neefje van mijn leeftijd en die ging ravotten met die meid; een leuke meid was dat. Wij liepen dat natuurlijk ook op. Toen ik na een tijdje thuiskwam kreeg ik naderhand vreselijke jeuk en zo. Eerst herkenden ze dat niet. Maar toen kreeg dat broertje waar ik mee in bed lag dat ook. En toen gingen alle alarmbellen af. Dat is nog een hele toestand geweest. Want eerst werden wij met zijn tweeën behandeld en werden we helemaal in een of andere

vieze zelf gesmeerd. Het laken werd in allemaal repen gescheurd en allemaal omwonden. Gezwachteld. Maar het leed was al geschied, want die anderen liepen het ook op. Op een bepaald moment moesten we met zijn allen naar de GGD toe. Daar werden wij gedoucht en weer in die vieze zelf gezet. Al het beddengoed moest uitgestoomd, ontsmet worden. Met een zaak is dat natuurlijk vreselijk. Dat was een hele toestand. Toen kwam dat wagentje van de GGD bij ons de poort in rijden; dat ging gelukkig net. Daarbij kon het zo, zonder dat iemand dat zag, ingeladen worden.

I-1: Hoe ging de huis-aan-huis bezorging in die tijd?

G: Er was toen nog niet zo veel. Hoofdzakelijk was het losse melk wat je verkocht. Het zat in bussen van 40 liter; daar zat een kraantje onder en daar tapte je uit. Je had een litermaat en een halve litermaat. En dat meet je af. Naderhand kwamen er flessen bij, maar het meeste was losse melk in het begin.

Ik ben in de zaak gekomen toen was ik 14, bijna 15. Dat kwam, de melk ging van de bon af. Mijn vader liep eerst alleen die wijk, maar dan liep hij van 's ochtends tot 's avonds een uur of 6. Dat vonden de mensen eigenlijk te laat, de laatste klanten. Als de nieuwe bon uitkwam, want de melk was nog op de bon, nam hij die bonnen in. Dus hij had eigenlijk de klanten vast in handen. Zo ging dat. Maar toen werd die melk vrijgegeven, die ging van de bon af. En toen dacht hij: ja, nou wordt het linke soep. Toen zei hij: "Kom bij mij in de zaak. De Mulo, die maak je 's avonds maar af." Je had ook avond-Mulo. Ik vond dat wel een goed voorstel. Na de oorlog was het van: je handen uit de mouwen steken. Dus ik zag dat wel zitten. Die melkwijk, meestal was ik om een uur of twee klaar. Daarna moest ik nog bussen schoonmaken en zo. Om een uur of drie was ik daarmee klaar. Maar dan moest ik meteen huiswerk gaan maken. Want ik moest 's avonds naar school toe natuurlijk, maar dat ging niet helemaal goed.

I-1: Dat is ook wel heel veel voor een veertienjarige.

G: Toen heb ik gezegd: dat gaat zo niet en ben ik meteen mijn middenstandsdiploma gaan halen en de andere diploma's die ik nodig had.

I-2: Maar ook 's avonds?

G: Dat is altijd 's avonds.

I-2: Welke school zat U?

G: Ik zat eerst op de Bewaarschool, op de hoek van de Haagweg en de Potgieterlaan. Als de bisschop kwam om het vormsel toe te dienen, dat heb ik een keer meegemaakt, hebben we met die geelwitte vlaggetjes staan zwaaien. De lagere school was op de Potgieterlaan, die staat er niet meer. En de Mulo staat er ook niet meer, die stond op het Vrouwenkerkhof. Er staat nog wel een muur.

I-1: Hoe bezorgde u huis aan huis? Met een handkar?

G: Eerst met een handkar, want als je met een bakfiets wilde rijden moest je 16 jaar zijn. Eerst een kleine, naderhand een grotere, waar ook een dichte bak voor de flessen melk op zat. En naderhand een bakfiets.

Dan belde je; ik belde twee keer, een melkboer belde twee keer. En dan kwamen ze met een pannetje en dan zeiden ze: "Melkboer, drie liter melk." Dan tapte je drie liter melk in die pan. En dan moesten ze dikwijls een pakje margarine of een pakje boter erbij. Zo ging dat.

Op een bepaald moment kwamen de eieren vrij, want die waren nog niet vrij, die waren ook op de bon. Die eieren waren los, die lagen los in een bak met stro.

I-2: Hoe bleef die melk goed koel?

G: Die bleef niet echt koel. 's Zomers tegen de zon, dan had je witte hoezen voor de melkbussen, die deed je er overheen. Dat hielp wel wat natuurlijk. Maar dat metaal werd echt heet. Als het echt een zomerdag was en je had wat kilometers gereden, tenminste een paar uur gereden, dan lag de boter op de gewone melk. Door de warmte.

I-1: Het was nog niet zuur geworden?

G: Het ging meestal zo: Als de mensen de melk kochten, dan zetten ze de melk op het gas en kookten ze het even door. Bijna niemand had een kelder en zeker bijna niemand had een koelkast.

I-1: Toen U voor uzelf begon, wat gebruikte U toen als vervoermiddel?

G: Toen had ik zo'n mechanische hond. Je kon er op zitten, op dat wagentje. De motor zat voorop en er zat een soort bus omheen, om die motor. Dan zeiden ze weleens tegen me: "Je vrouw kan zeker nou niet wassen?" Ze vonden het net een wasmachine, die voorop stond. Want vroeger had je van die wasmachines die waren rond. Niet zoals nu.

I-1: Ik kan me niet zo veel voorstellen bij een mechanische hond. Kunt U dat wat uitgebreider beschrijven?

G: Het is een beetje moeilijk uit te leggen. We noemden dat een truck; het was een bakfiets, maar je zat niet achterop, maar voorop. Er zat een stuur aan. Je moest hem elke keer op gang zwingelen, starten. Het was echt een motortje.

Het probleem was: ik had een melkwijk in Den Haag gekocht en dat wagentje had ik daarbij overgenomen. De leverancier die dat ding gemaakt had was failliet gegaan. Dus er waren geen onderdelen te koop. Uiteindelijk is dat slecht afgelopen. Ik had hem mee naar Leiden genomen, dat wagentje, om ook in Leiden te gebruiken. Toen had ik ook mijn melkwijk aan het Utrechtse Jaagpad. Je had toen niet zoveel geparkeerde auto's staan, maar de volgende klant stond al aan de deur te wachten en ik wilde snel om die geparkeerde wagen heen. Ik kreeg dat stuur niet terug, dat bleef haken en toen was ik te laat met remmen en daar ging zo mijn hele handel de plomp in.

I-1: In welk jaar was dat ongeveer?

G: Dat was in 1965.

I-1: U bent voor uzelf begonnen en u had een wijk gekocht? Hoe ging dat dan, had u daar geld voor?

G: De eerste melkwijk in Den Haag, daar had ik eigenlijk geen geld voor, maar dat leende je dan. Je had toch melk van Menken en die heeft mij dat geld geleend. Elke week als je de rekening kreeg, stond daarbij een bepaald bedrag voor afbetaling van die melkwijk. Binnen een jaar had ik dat helemaal afbetaald. En toen kwam Menken naar me toe en hij zei: "Joh, Hans", want hij was nogal persoonlijk tegen mij, "ik heb een melkzaak te koop op de Hogewoerd [nr. 177]. Die mensen die er nu in zitten, daar gaat het niet goed mee". Hij zegt: "Wil jij dat gaan doen?" Ik zei: "Ja, ik heb weinig geld, hoe moet ik dat doen?" Hij zei: "Daar vinden we wel een oplossing voor". Zo is dat gekomen.

Ik had twee jaar verkering; dat was kort voor die tijd. Er was woningnood en wij kregen een winkel met een groot pand er bij, dus woonruimte was er ook.

I-1: Dat was mazzel dus?

G: Ja, dat was mazzel.

I-1: En welk jaar hebben we het over?

G: Dat was in 1960.

I-1: Dus U bent in 1960 op de Hogewoerd gekomen en wat had U daar precies?

G: Ik nam dus over: een melkzaak, die ook kruidenierswaren verkocht. Maar wij hebben er echt eerst een kruideniers, bedieningszaak, en in 1968 hebben we er een zelfbedieningszaak van gemaakt. Een kleine supermarkt. Op de dag van de opening kregen we te horen, tenminste ik pakte de *Leidse Courant* op en toen zag ik in de krant staan dat Teekens op het Levendaal de Consumentenmarkt begon. Teekens was de grootste slager toentertijd en hij begon eigenlijk de eerste grote supermarkt in Leiden. Dat was honderd meter bij mij vandaan. Het ergste was nog dat hij ook Menken-melk ging verkopen. Wij als de melkhandel, die daaromheen zaten, want er waren nog collega's van mij, die trokken natuurlijk bij Menken aan de bel en die zeiden: "Hoe kunnen jullie dat doen?" "Ja", zeiden ze, "als we het niet doen zijn we ook die melk kwijt. Die omzet". Dat heeft er natuurlijk allemaal mee te maken, de teloorgang, het grootwinkelbedrijf. Ook de vrije zaterdag en de koelkast. De koelkast kreeg met de vrije zaterdag een opgang. Dat was ongeveer na 1970. Toen is ook de kleinhandel, de detailhandel noemen ze dat, achteruit gehold.

I-1: Op dit gebied.

G: Ja.

I-1: Wanneer bent u precies gestopt met de zaak?

G: Dat was in 1973.

I-1: U woonde dus boven de zaak?

G: Eerst achter de winkel, ik zei het net al: we hadden geen geld. En we kochten wel een zaak met een pand. We hebben eerst boven de winkel een tijd verhuurd. Wij woonden zelf beneden. Maar we hadden wel een slaapkamer op de eerste verdieping. En we hadden ook nog, maar dat is niet zo lang geweest, een student helemaal boven. Er waren drie verdiepingen, inclusief de begane grond.

I-1: Uw vader had samen met Menken een melkfabriek en waarom is dat misgegaan op een gegeven moment?

G: Menken was verloofd met een zus van mijn vader en voordat ze op de Rijn en Schiekade [nr. 45a] die melkfabriek begonnen, is zij overleden aan een hersenvliesontsteking. Dat maakte verder niet uit; ze zijn gewoon na drie maanden op 30 september 1921 met de melkfabriek begonnen. Ze hadden een klant en die vroeg of ze ook in Oegstgeest bezorgden. Toen vond Menken dat hij ja moest zeggen. Hij ging dus vanaf de Rijn en Schiekade met een handkar, zogenaamd volgeladen, maar er stond weinig op met één flesje melk, naar het Postkantoor in Oegstgeest. Daar is hij dus overal aan gaan bellen of ze geen melk wilden betrekken van hem. Hij zal wel een mooi verhaal hebben gehad. Maar toen ging het toch wel lopen en toen hebben ze daar een pand gehuurd of gekocht, dat weet ik niet, als filiaal van de Rijn en Schiekade. Inmiddels had Menken verkeren en trouwde. Zij gingen daar ook wonen. Maar nog steeds als filiaal. Toen hebben ze de boel verbouwd. Want de vader van dat meisje was timmerman-metselaar. Ze hadden toentertijd een mooie moderne zaak en toen zei Menken tegen mijn vader: "Ik ga voor mijzelf". Dat was op 1 januari 1926.

Dat is heel lang foute boel geweest en ik denk dat vlak voor ik bij mijn vader in de zaak kwam, dat ze het bijgelegd hebben.

I-1: Nadat U met de zaak gestopt was, toen bent u weer bij Menken terecht gekomen?

G: Ik kreeg verkering met wat nu mijn vrouw is. Eigenlijk was ik te lang thuisgebleven. Mijn moeder is overleden toen ik twintig was. Ik hoefde niet in dienst. Mijn vader, daar gebeurde het een en ander mee, onder andere: hij brak zijn been, wat niet zo snel hersteld was. Ik had inmiddels verkering. Toen zei ik tegen mijn vader: "Hoe gaan we dit oplossen?" Inmiddels had hij wat met de huishoudster; die vond hij wel aardig en had hij mij eigenlijk niet meer nodig.

Het kwam er op neer dat ik maar weg moest gaan. Dat werd niet zo gezegd, maar dat voelde ik gewoon aan.

Eerst heb ik gesolliciteerd bij een grote slagerij in Den Haag. Die wou een kruideniersafdeling beginnen en ik had de diploma's die ze nodig hadden. Maar het bleek dat er zulke grote verbouwingen moesten gebeuren, dat zagen ze niet zitten. Daarvoor had ik al een keer gesolliciteerd bij Simon de Wit. Die is later in Albert Heijn opgegaan. Daar was ik aangenomen; ik moest nog gekeurd worden. Ik werd afgekeurd vanwege spataderen. Het was toen nog veel staand werk.

I-1: U spreekt nu van voor de zaak aan de Hogewoerd?

G: Ja.

I-1: En ook van voor de wijk in Den Haag?

G: Ja. Toen dat van die slagerij niet doorging, dacht ik: Ik moet bij mijn oude roots blijven, daar ben je goed in en dat kan je goed. En kocht ik die melkwijk in het Bezuidenhout en dat was dicht bij die slagerij.

I-2: Toen was u heel jong, eigenlijk?

G: Nou, ook weer niet zo jong. Ik leerde mijn vrouw kennen toen ik 24 was, 25 was ik.

I-1: Ik bedoelde eigenlijk te vragen, want U bent ook nog bij Menken in dienst geweest na de Hogewoerd. Wat deed U toen precies?

G: Je moet geld binnenbrengen en ik heb nooit één dag ergens van getrokken. Altijd voor ons zelf moeten en kunnen zorgen. Die zaak hield op en ik ben naar Menken gegaan. Ik zei: "Joh, zo en zo". Toen ben ik achter een verpakkingsmachine terechtgekomen. Dat heb ik een tijd gedaan, maar op den duur zinde me dat niet zo.

I-1: Dat was te simpel?

G: Ja, en te veel hetzelfde. Via het bedrijf kon je cursussen volgen. Daar heb ik me voor opgegeven. Ik ben toen drie jaar lang één dag naar school, naar cursus geweest. Eerst in Amsterdam, naderhand in Alkmaar en het laatste jaar in Apeldoorn.

I-1: En dat werd doorbetaald?

G: Dat werd doorbetaald.

I-1: Welk diploma heeft U uiteindelijk gehaald?

G: Uiteindelijk had ik het diploma bedrijfsleider, maar dat ben ik nooit geworden. Maar, ik had wel verstand van apparatuur en wat je er mee kon. En van hele bereidingsprocessen. Ook meedenken met het laboratorium wanneer ze een nieuw recept maakten. Die soort dingen. Daar bemoeide ik me ook mee. Veel werd er toentertijd al geautomatiseerd. Ik had echt nog producten die een beetje buiten de automatisering vielen en handmatig gemaakt moesten worden. Daar heb ik me ook voor ingezet.

I-1: En tot wanneer heeft U dat gedaan?

G: Dat heb ik tot het laatst toe gedaan, tot mijn 59ste, toen ik met de VUT ging.

I-1: Uw overgrootvader, heb ik begrepen, was ook al in de zuivel. Klopt dat?

G: Ja, dat klopt. Hij is in Zoeterwoude geboren, in de Weipoort [Johannes Rijsbergen, geb. Zoeterwoude 13-4-1838 als zoon van Hubertus Rijsbergen en Maria van Bemmelen, overl. 7-3-1904 Leiden]. Hij is met zijn vrouw [eerst gehuwd met Joanna Maria Zandwijk, geb. Oegstgeest 1841, overl. Leiden 10-12-1870; daarna 11-5-1871 Zoeterwoude met Agatha Dobbe, geb. Zoeterwoude 1-12-1843, overl. Leiden 21-5-1925], dat weet ik niet precies, naar Leiden gekomen. In de doopakte van mijn opa heb ik gevonden dat ze toen in de Choorsteeg woonden; ik neem aan dat het de Pieterkerkchoorsteeg is [Pieterskerkchoorsteeg Wijk IV nr. 471, na 1871 genummerd 20]. Toen stond hij nog erin als [bouw knecht], dat zou nu loonwerker zijn.

Waarschijnlijk verhuurde hij zich als er geplant moest worden, dat boerenwerk. Op een bepaald moment - dat heb ik in het archief gevonden - kocht hij een huis met erf in de Molensteeg [nr. 19; gekocht op een veiling door notaris Coebergh 1-10-1887 voor f 1200,--]. Daar is hij een melkhandel begonnen [al in 1890 op het adres Molensteeg 12, waar de zaak later door zijn weduwe werd voortgezet]. Dat was de eerste die in de melk zat.

Mijn opa [Hubertus Johannes Rijsbergen, geb. Leiden 13-9-1865, tr. Josina Cornelia Dobbe] begon een zaak in de Kraaierstraat [nr. 5], dat was voor die tijd een groot bedrijf. Het was echt een melkfabriek; ze maakten boter en kaas en dat soort dingen meer. Zijn zoon, mijn vader [Adrianus Hubertus Rijsbergen, geb. 17-2-1898 Leiden, overl. 11-4-1972 Leiden, tr. Voorhout 17-6-1924 Theodora Adriana Martina van der Zijden, geb. Den Haag, overl. 5-12-1953; tr. 2. Anna Maria Mooijman], is op de Rijn en Schiekade met Menken begonnen. Daar kom ik uit voort en ik was de laatste van die generatie. Ik heb wel twee ooms, broers van mijn vader, die ook in de melkhandel gezeten hebben. Die zijn al eerder gestopt als dat ik gestopt ben.

I-1: U hebt een leven met zuivel achter de rug! Maar toen U met de VUT ging, toen hebt U ook nog gewerkt?

G: Dat klopt. Toen ik met de VUT ging, had ik een goede uitkering daarvan. Want ik kreeg 90% van mijn laatst verdiende loon. Ik maakte altijd verschrikkelijk veel overuren, dus het was een goed bedrag wat ik kreeg. Ik heb eerst, want ik tafeltenniste ook. Toen vroegen ze: "Joh, Hans". Want degene die de bar verzorgde, die had een meningsverschil; die hield ermee op. "Wil jij dat niet doen?" Dat vond ik zo grappig, want dat was eigenlijk mijn oude doen en laten, wat ik van vroeger gewend was. Dat vond ik wel leuk. Dat heb ik zo'n tien jaar gedaan.

I-1: Nadat U gestopt was bij Menken?

G: Toen was ik 65, was ik nog bij Docos, maar dat was niet betaald. Ik had geen heel pensioen, want ik was pas op mijn veertigste bij Menken gekomen. Dus ik zei tegen mijn vrouw: "Als er iets voordoet, dan stap ik erin." Ik had het nog niet gezegd of er lag van LUBA, die zat toen aan de Zeemanlaan [nr. 22A], een stencil in de bus. Stond boven: "Buurtoproep". Of er niet een gepensioneerd was die voor hun het een en ander kon doen. Kleine karweitjes, maar ook post wegbrengen. Het hoofdkantoor was op de Zeemanlaan. Maar ze hadden een afdeling in Leiderdorp; daar zat het rekencentrum. In Zoetermeer hadden ze ook twee vestigingen. Daar heb ik gesolliciteerd.

I-1: Als manasje van alles?

G: Bleek ik de enige te zijn, die gesolliciteerd had. Daar ben ik later pas achter gekomen. Dat ben ik gaan doen en wederzijds beviel het zo goed. Ik heb het tot jongstleden september gedaan. Ik heb dat bijna 19 jaar gedaan.

I-1: Dus tot U 84 was, als ik het goed uitreken?

G: Bijna 84, op een paar weken na. Ze vroegen mij of ik een receptie wilde of een diner met mensen die wat nauw aan mijn hart lagen. Ik zeg: "Doe dat etentje maar." Toen hebben we in de Moerbeij in Warmond (Mooi restaurant trouwens, duur ook) een etentje gehad met acht mensen. Mijn vrouw wilde niet mee. Ze zei: "Ik ken toch niemand." Toen heb ik mijn zoon meegenomen. Het was heel gezellig en toen kreeg ik als afscheidscadeau een fiets.

I-1: En die gebruikt U nog?

G: Ik heb een elektrische fiets, die heb ik al anderhalf jaar, een goede. Maar voor het stadswerk had ik nog zo'n herenfiets. Als je wat ouder bent is het soms moeilijk met afstappen en die fiets was toch niet naar mijn zin. Toen heb ik deze fiets gekregen, een heerlijke fiets. Nu heb ik twee goede fietsen.

I-1: U hebt het heel erg leuk gehad bij LUBA; hoeveel dagen deed U dat in de week?

G: Eerst was het elke dag de post halen en brengen. Dan belden ze me op als de post op de Zeemanlaan klaar was en dan bracht ik die naar Leiderdorp en daar kreeg ik de post mee voor de Zeemanlaan. Verder deed ik nog wat dingen zoals de planten water geven, koelkasten bijvullen en dat soort dingen meer. Maar toen zijn ze naar de Eschertoren verhuisd op de Willem de Zwijgerlaan. Toen ben ik drie ochtenden in de week van half 11 tot 1 uur gaan werken. Het was niet zo belastend natuurlijk. Het was gezellig en ik kon mijn eigen ding doen en ik kon mijn eigen tijd indelen en werd het wat later, dan werd het wat later. Ik kon de uren schrijven. Is nooit gecontroleerd. Zoveel vertrouwen hadden ze in mij.

I-1: Dan hebben we nu LUBA afgesloten. U wilde nog wat over de naam Rijsbergen vertellen?

G: De naam Rijsbergen komt werkelijk van het plaatsje Rijsbergen en dat ligt bij Breda. Er waren twee broers, maar dat is niet helemaal zeker. Kan ook een broer en een neef zijn. Die zijn van daaruit naar Zuid-Holland gekomen. Ze zijn in Kethel terechtgekomen en dat ligt bij Schiedam. Toen heetten ze Van Rijsbergen.

Het typische is: de ene heette Jan, waar wij dus van afstammen. Maar de ander heette Frans en bij Frans staat dat hij geboren is in Heer. Heer is zo'n plaatsje of buurtschap bij Breda. Het kan best zijn dat de ouders verhuisd zijn in die tussentijd. Het is niet helemaal zeker. Maar het is wel zeker dat ze bij elkaars bruiloft aanwezig geweest zijn. Ook als getuigen.

En vandaar uit. Een beetje vervelend verhaal over die voorvader van mij. Dat heb ik gevonden in de archieven. Die had een lening, die hij niet terug kon betalen. Die had hij bij een Rotterdams feest afgesloten bij iemand.

I-1: Een privé-lening, zeg maar?

G: Dat ging schijnbaar zo vroeger. Naderhand kwam die man om geld, maar hij kon het niet betalen. Toen hebben ze zijn boel onder zijn gat verkocht. Hoe het verder met hem gegaan is, weet ik niet. Maar zijn zoon, die heette Balthe, daar stammen wij van af.

I-1: U zei ook dat het een Leidse naam was.

G: Dat is een Leidse naam, want bij de volkstelling van 1947 kwam de naam Rijsbergen 163 maal voor. Waarvan 150 maal in Zuid-Holland en daarvan 128 in Leiden.

I-1: Welke hobby's had u in uw leven?

G: Vanaf mijn 17^e jaar ben ik lid geweest van een tafeltennisclub. Bij de oprichting ben ik lid geworden. Die club heb ik groot zien worden. Ik ben er wel een paar keer uit geweest omdat ik het te druk had met de zaak. Ik doe het nu nog. Tot het afgelopen jaar heb ik nog competitie gespeeld. Maar daar ben ik nu mee gestopt. Want ik win niks meer. Ik moet het echt van mijn inzet hebben en niet van mijn techniek.

Dat tafeltennissen is gekomen: ik vertelde dat mijn vader die fabriek had en die ruimte en dat was er nog. We hadden daar een oude tafel staan en dan zetten we er nog een paar melkbussen bij met planken erop, zodat we de maat van zo'n tennistafel hadden. We deden er hele competities op met die vrienden van ons. Tafeltennis was in 1950, toen wij eraan begonnen, een hele grote sport. Na voetbal was het de tweede sport. Er waren zeker zes, zeven clubs in Leiden.

I-1: U zat bij Docos?

G: Ja, en die bestaat nog steeds. Ik heb dus mijn interesse in Leiden en in de Blauwe Tram.

I-1: Kunt u wat meer vertellen over uw verzameling van de Blauwe Tram?

G: Ik heb dus heel veel foto's (circa 1000), allemaal netjes in boeken. Ik speur altijd de kranten af en als er iets geschreven wordt over de Blauwe Tram, doe ik dat bij mijn verzameling. Dat is het zo'n beetje. En ik fiets veel. Ik heb een hele tijd fietstochten gemaakt. Ik ben vier keer naar België geweest, maar ook naar West-Duitsland en heb ook veel tochten in Nederland gemaakt. Die tochten stelde ik zelf altijd samen. Meestal ging ik alleen, want dat vind ik veel prettiger. En als ik ergens ben, heb ik altijd mensen waarmee ik praten kan.

I-1: Zijn er nog dingen die wij overgeslagen hebben in dit interview, die u graag zou willen vertellen?

G: We zijn in feite, door de oorlog denk ik, niet zo hoog opgeleid. Wat we geleerd hebben, dat hebben we zelf geleerd of door avondstudie.

Wij hebben drie kinderen, waar van er twee een universitaire opleiding hebben en die andere is fysiotherapeut. Dat is onze trots.